

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

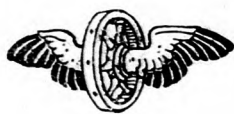
Pontos
kiszolgálás ;
jutányos
árak !

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1909. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	perc	vonat- neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		„	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		„	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 30		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		„	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		„	Püspökladány
4408	8 09		„	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		„	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		„	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	2 58		„	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		vszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		„	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		„	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Télen is

Jegyzet
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1909. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	perc	vonat- neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		„	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		„	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		„	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		„	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715*)	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		„	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		„	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		„	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		„	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnep-és vasárnapokon közlekedik.
*) Télen is

Jegyzet.
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY

Debreceni Protestáns Lap
Könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
székküldésére vonatkozó fel-
rózamlások küldendők.

Nicoleten hetenként egyszer szombaton. másfel Pént
Előfizetési ár: egész évre 12 korona. félévre 6 korona
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A kongruáért.

Főtiszt. püspökünk sürgős felterjesztése gróf Apponyihoz.

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Sajnálattal értesültem felőle, hogy a politikai zavaros viszonyok folyamányaként előre látott s immár be is következett „Ex-lex“ miatt Nagyméltóságod a lelkészi kongrua f. év és hó 1-ső napján már esedékessé vált részletének folyósítását az állami költségvetési felhatalmazás törvényes megszavazásáig beszüntetni méltóztatott. Készséggel elismerem, hogy pusztán alkotmányjogi szempontból tekintve, Nagyméltóságod ezen ténykedésében feltétlenül törvény szerint járt el s eljárása ellen ebből a szempontból semminemű kifogás nem emelhető. De meggyőződésem szerint a „summum jus, summa injuria“ soha és sehol evidensebb nem lehet, mint akkor és ott, amikor és ahol a kellemetlen és káros következmények ostorcsapója azokon csattan, akiknek a következmények előidézésében semminemű részök nem volt s épen azért ezekért felelősséggel sem tartoznak. S nekem úgy tetszik, hogy a jelen esetben mégis ezzel a helyzettel kell szemben állanunk. A református lelkészi kar ugyanis már nagy idők óta aggodalommal nézi azt az áldásnélkül való politikai harcot, mely az országot ime végre is ex-lexbe sodorta s az adózás kötelezettségét felfüggesztve, ezzel az állampénztár jövedelemforrásai közül épen a legfőbbeket erőszakosan betömté. Nézte, de abban tényleges részt nem vétén, jogosan reménylhetette, hogy annak következményeit hordozni nem lesz kénytelen. S ime most mégis ez a lelkészi kar jut a nehéz helyzetbe s a szerencsétlen politikai alakulások káros hatását a kongrua folyósításának felfüggesztése következtében éppen azoknak kell érezniök, akiknél az állami fizetési kiegészítés a létminimum kérdése s mint ilyen, a mindennapi megélhetés legfőbb s egy pillanattal sem nélkülözhető feltétele.

Én Nagyméltóságú Miniszter Ur nem kutatom, még csak nem is kérdezem, hogy vajjon az állam által fizetett minden más hivatalok es ezeknek betöltői is, hasonló elbánásban részesültek-é, de visszaemlékezve arra, hogy a néhány év előtt lezajlott ex-lexes időben az akkori kormány a lelkészi kongruát állandóan folyósította, mely tisztelettel s teljes bizalommal arra kérem Excellenciádat; méltóztatassék erre, az előtte már megjárta utra lépni s a magyarság hű, de bizony anyagilag mostoha viszonyok között élő apostolait, a református lelkészeket a folyó I. félévi kongrua haladéktalan kiutalásával mihamarabb megörvendeztetni.

Magamat s tiszteletteljes kérésemet Excellenciád jóakarátába ajánlva, vagyok

Kitünő tisztelettel

Debrecen, 1910. január hó 7-én.

Dr. Eröss Lajos,
püspök.

El az államtól.

Elsőben is kijelentem, hogy mindenben helyeslem a nt. Szerkesztő ur akcióját a kongrua-ügyben; talán az egy megtorlás tekintetében vagyok más véleményen, mert nem gondolom, hogy azok ellen, akiket Apponyival és a koalíciós kormánnyal a mieink közül ebben a monőverben felelőség terhel, fegyelmi eljárást lehetne indítani. Ezt az inzultust és az alkotmányossággal való gonosz játékot nekünk tünni kell és az ürügyet, amit okul adnak, el kell binni, olyan nagy dolog a törvényen kívüli állapot. Annnyival is inkább megtehetjük ezt, mert véleményem szerint is semmi nem gátolja a konvent elnökét, hogy a püspökökkel és a főgondnokokkal előlegesen értekezve saját felelőségére a konvent utólagos beleegyezésének reménységében csakugyan ne folyósítsa az egyetemes egyház betéteiből a kongruának megfelelő összeget.

Én tehát még a konventet sem hívnám össze, mert az sok pénzbe kerül, azután meg nincs is semmi kétségem afelől, hogy báró Bánffy Dezső, amilyen egyházát szerető lelkes ember, páratlan elnök és erélyes vezető, mindazt, ami megtehető, meg fogja tenni, sőt azt hiszem, hogy már meg is tette. Ő már tudja, hogy hosszan huzódik-e a válság és így azzal is elszámolt, hogy meddig kell még függőben lenni és várakozni? Kár azonban, hogy a konventi iroda útján vagy másképen nem kapunk erről valami megnyugtatót, különösen pedig a kongruások.

Ők voltak eddig bónéban; kis egyház, kevés teher, elegendő termények, egy telekalja föld és sok kész pénz az állam kasszájából. Lettek első az irás szerint és lettek most ismét az utolsó. Szívemből örvendtem ezelőtt 10—15 évvel sorsuk jobbra fordultán és most szívem szerint aggódok ezen a nem várt fordulaton és aggódok egyházunk sorsán is, mert ime lassanként mind kongruások lettünk, esperesek, közpapok, nagy és kis egyházak, hivek és behivatalnokok, elemi és felsőbb iskolák, tanárok és tanítók, sőt még a káplánok is; az államsegély nélkülözhetetlené vált háztartásunkban és ahogy berendezkedtünk, nem is tudnánk többé anélkül el lenni; a tények pedig azt mutatják, hogy ez a kongrua ki is maradhat, amint hogy most is kimaradt és ezáltal nagy zavart okozott.

Nagytiszteletű Szerkesztő ur ebben a jelen helyzetben a konvent elnökére, főgondnokokra, püspökökre apellál és egyebek közt kívánja tö-

lők, hogy az esedékes kongruát az egyetemes egyház rendelkezése alatti betétekből utalják ki. Nekem, amint is előre is bocsátottam, nincs kifogásom ellene és én magam is lehetőnek tartom, sőt támogatom ez eszmét. A konvent betéti kamatot kap a Földhitelintézetnél elhelyezett több millió koronányi betétekre; e kamatot vonja le a kongruásoktól (mondjuk 100 koronára egy koronát) és ilyen módon fizesse ki mindenkinek, ami megilleti. Ha ezt teszi, nem veszt az egyetemes egyház sem és pénzükhöz jutnak azok is, akik arra legjobban rá vannak szorulva.

Ez tehát ezen jelen esetben igenis segítség volna és pedig nagy segítség volna; a konventnek is emelné a tekintélyét és népszerűségét, de veszedelmes volna ezt az orvosságot rendszeríteni és lehetetlen volna a kongruafizetést állandóan akkor is pótolni, ha az véglegesen elmaradna. Pedig, ha most elmaradt eddig és elmarad még tegyük fel egy hónapig; el tudok én képzelni olyan eshetőséget is, hogy akár véglegesen is elmarad és akkor mi lesz? Erre tessék kádenciát, mondani és erről tessék a nt. Szerkesztő urnak és azoknak, akik az államsegélyt mindig buzgón sürgetik, provideálni. Erről a két dolgról tessék bennünket megnyugtítani, egyfelől miképen lehetne az államsegély állandó kiszolgáltatását biztosítani, másfelől pedig hogyan lehetne lassanként azt egészen nélkülözhetővé tenni?

Szerintem a conclusio csak az lehet, hogy az államsegélyes rendszerről vissza kellene térni a régi rendszerre és lehetőleg nem venni jobban igénybe ezt a veszedelmes támogatást. Itt nincs más mód rá, kevesbiteni kellene kiadásainkat és a lelkészi állomások egyesítésével próbálkozni meg újra, vagy más utat keresni; de azt, hogy az erkölcsi függésen kívül évi állandó, fenyegető anyagi függésbe is kerüljünk az állammal és annak minisztereivel, a politikai pártoskodásokkal; ne igen lehet kár és veszedelem nélkül sokáig kibírni.

A nagyváradai egyházkerületi értekezlet alkalmával, jól emlékszem rá és mások is emlékezhetnek, nt. Szerkesztő ur az államsegély ellen volt és nekünk a Pál apostol példáját ajánlotta. Akkor úgy tetszik mi győztük meg a Szerkesztő urat, mert most ugyancsak buzgó államsegélyes. Azóta azonban mi is meggyőződünk arról, hogy az államra való támaszkodás veszedelmes és most mi vagyunk a szabad egyház elvének a pártján; itt az ideje, hogy mind a két részről együvé fogjunk és a régi nagy igazság-

nak érvényt szerezzünk. A közpénztár tekintetében máris egy nézetben vagyunk, de ezzel más alkalommal kívánok foglalkozni.*

Szabó József.

Jánusz.

Jánuszról sok minden kelt, de nem utolsó tiszte volt a béke és a háboru feletti örökös sem. Harcban templomát kinyitották, békében pedig bezárták.

Nagyon zároltak a mi kapunk is és különösen rosszul esik nekem becsukott ajtaju templomainkat nézni. Imé a Nagykunságon, de más helyeken is és pedig rendszeren a nagyobb egyházakban — nincs minde-
nütt délutáni templom.

A kis falukban meg hétköznap reggeleken se igen megy valaki az Isten házába. Hétköznapon harang is csak hétfőn, csütörtökön reggel szól és szombat este, hogy a keleti szokás szerint az ünnep kezdetét bejelentse. (Keleten estétől-estig számították a napot.)

A városi nagy egyházakban már minden délután harangoznak, mint p. u. itt is Debrecenben. Azonban ez a harangozás csak formai dolog és sem pap, sem kántor nem mozdul hívó szavára. Ha temetés nincs, diák szolgál a számtáblánál is, a katedrálisban is s azok is jószínt csak az üres falaknak énekelnek és imádkoznak. Gyorsan is énekelnek és sebesen is imádkoznak, hamar végeznek; utánok pedig ismét bezárulnak az ajtók és csend lesz és béke a magas boltívek alatt. Sehogy sem szeretem ezt a nagy csendet, sehogy sem tetszik nekem ez a nagy békesség és nem tudok megbarátkozni a mi bezárt ajtóinkkal. A némán hallgató templom megdöbbenést kelt bennem. Jobb is volna e sirbolszerű diszépítványok helyett az amerikai rendszerre átal térni. Ott a templom épületében találjuk — különösen kisebb helyeken — az iskolát, gyülestermet és a gyülekezési élet más központi vagy kezelő helyiségeit (ének-terem, könyvtár, olvasó-terem stb.). Rendszeren alól a földszinten, basement van a tulajdonképeni templom, az emeleten pedig az iskola és más helyiségek. De nem ez a praktikus beosztás előttem a fő, hanem az, hogy a templomok mindig nyitva álljanak és a gyülekezési élet soha ne szüneteljen. Ne lomha, rest béke ülje meg a lelkeket, ne kompromissumokkal operáljunk, hanem merjük felvenni a küzdelmet minden irányban. A Krisztus nemcsak békességet hozott, hanem fegyvert is. A mi azonban nem azt teszi, hogy a szeretetről és az egymás iránti jóakaratról elfelejkezzünk. Ez az alap, de ezen felül mozogni, küzdeni kell azoknak, akik élni akarnak és ime mi az új évben éppen magának az életnek, mint legfőbb jónak örvendezünk. De akkor adjuk meg az életnek, a mi azt megilleti. Ne állapodjunk meg, ne ragaszkodjunk a régi formákhoz. Városokon este 1/27-re tegyük át a templomot, mert 6 órakor van a munkaszünet. Falun viszont a munka megkezdése előtt tartunk meg a reggeli isteni tiszteletet, vasárnap pedig délelőtt többször is nyissuk meg a kapukat. Így követeli ezt az élet, az új élet, mely mi-

* E sorokat, illetve cikket csak a legutolsó percben vettem és midőn itt közreadom, válasz helyett újra megsürgetem a konvent nagyméltóságú elnökét, és most is elkerülhetetlennek tartom, hogy a kongrua kiutalványozására és kifizetésére nézve egyházunk részéről sürgős intézkedés történjék. A tények azt mutatják, hogy nincs állam, legyen legalább egyetemes ref. egyház. Szerk.

után nálunk csukott ajtókra talál, elkerüli küszöbeinket és nem szereti monumentális, szép kereszt hajós, de rendszeren zárt és mindig visszhangos, cugos nagy templomainkat.

Ezek a hatalmas építmények mindenütt a vallástalanság melegágyai. Nem lehet bennök hallani a szónokot, a kit sok helyről még látni sem lehet. És még sem akarunk szakítani a régi rendszerrel. Egyházi egyleteink számára, a templomi énekaroknak, ifjúsági egyleteinknek, olvasó társulatok, a vasárnapi iskolák részére nincsenek helyiségeink; vallásos összejöveteleket nem tudunk alkalmas helyen tartani. Az az, hogy jobban mondván egyháztársadalmi téren alig is próbálkozunk s miképpen a tanítványok, megfélemlítve bezárt ajtók mellett ültek, úgy ülünk mi is és összetett kezekkel várjuk a szebb jövőt. Várjuk, mint a mesebeli királykisasszony, a templom kriptájában, az erős és rettenthetetlen vitézt, a ki megvált bennünket és a gonosz varázst körülünk megtöri. Várunk és nincs már friss levegőnk; életért sóhajtok és bezárt ajtóinkat döngeti az élet. Csend van falaink között és kint dübörög, csattog, viaskodik, harcra küzd az embervilág.

Több fényt, több bátorságot; erősebb harcosokat, elszántabb küzdelmeket és nyitott kapukat mindenek felett. Elsőben hűveinkkel szemben, mintegy belőre. De nyitott kapukat kívülre a verseny egyházakat és irányzatokat illetőleg. Én a nagy katolikus egyházzal szemben sem szeretem azt a lagymatag modort, a melyet egyidő óta felvettünk. Ugy találok, hogy a nagy békesség keresés itt is ártalmunkra vágyon. Ne értsek félre, nem az ellen van kifogásom, hogy a kath. dokmákat mi sem ostromoljuk többé és hitvitákat sem folytatunk. Ennek a magam részéről csak örvendeni tudok és soha beleegyezésem nem adnám ahhoz, hogy mi magyarok felekezeti hovatartozásunk miatt támadjuk egymást. Szerintem a pápista legyen jó pápista, tehát tekintélyt tisztelő, miszticizmust szerető, a gyakorlati keresztényiség erényeit cselekvő és mindig a felsőség után igazodó. A Kálvinista pedig őszinte, igazságot szerető, mindig a maga lábán járó. De mind a kettő legyen igazán keresztényen, igazán magyar és igazán ember és vallja nyíltan a maga hitét. Egyik is a másik békességét azért meg ne rontsa, házat a másik romlásával ne építse és egyik is a másikat ne sértegesse, hanem szeresse. És a hazát, a közt mindenek felett.

De most gyűlölet van közöttünk és hazug béke. Katolikus testvéreink a közös vagyomból építenek, ellenünk valóságos irtó hadjáratot folytatnak, (tiz év alatt 14,000 lelket vettek el tőlünk) középkorba való hitvitákat rendeznek és mintha jezsuita heloták volnánk vagy rabszolgák, vagy a legsötétebb Afrikában élénk: rendszeres becsapásokkal zsákmányolnak a mi területünkön. Mert övék a számbeli többség, mint felekezet akarnak érvényesülni; minden kérdést felekezeti oldalára fordítanak és kereskedőt és segédjegyzőt, még gyermekvédő egyesületet is ultramontán szempontból bírálnak el. Legutálatosabb mégis a lélek vadaszat; ezt üzik a mi kath. magyar testvéreink nagy előszeretettel. Boldogok, ha szóval, ha pénzzel megvehetnek tőlünk egy pár veszendő lelket. A házasságkötéseknél eget-földet megmozgatnak, hogy a szerencsétlen felektől reversálisokat csikarjanak ki. Legjobb embereiket, művelt de az életharcában veszedelemben és meghasonlásba jutott tehetségeiket mi tisztességesen

eltartjuk, de sohasem járunk utánok. Ők pedig tört hánynak mi és a mieink ellen és úgy viselkednek velünk szemben, mintha törvényen kívül állanánk.

Nem a két hitrendszer közti különbség, nem a kereszt, nem az eltérő szertartások; tisztán a közép-kori szellem és kegyetlen inzultusok azok, a mik bennünket is a védekezés terére kényszerítenek. Ezért a szekularizáció mozgalmába való beavatkozásunk és az OVESZ-szel való kísérletezésünk és ezért az az irányzat, hogy ha másként nem lehet, a szabadkőművesekkel össze kell fogni, a mitől eddig meglehetősen tartózkodtunk, sőt a szociálistákkal is, akikkel szemben eddig meglehetősen állást foglaltunk és mindenek felett a neppel, akit eddig meglehetősen elhanyagoltunk.

Csak így mérközhetünk meg velök és csak így védekezhetünk, csak így reméljük az államot romboló hatalmi irányzatot visszaszorítani, csak így hisszük a társadalmat a haladás, a fejlődés útján megtartani. Még az is megérthető, ha mi is felekezetieskedünk s nem vagyunk eléggé tárgyilagosak. Fenyegetve érezzük magunkat és ez mindent megmagyaráz. Így aztán mint két rohanó áradat, mi is csak romboljuk a közös partokat. Ha a reversális hajhászat eltűnt és a lélekhalászat megszűnne, minden másképpen lehetne. De nem lehet, mert azok, akik a keresztyén közösségről beszélnek, akik magyar voltunkra apellálnak, ezt a becsületes békét és megegyezést nem akarja. Ime ezért a magyar közelet nagy hanyatlása. Mindez pedig éppen ellenkezőleg lehetne. Az, hogy két ellentétes pólust képviselünk, nem veszedelem. A villamoságnak is két sarka van, mégis közös munkát teljesítenek. Sőt csak így teljesíthetnek igazán nagy munkát. Legyenek hát a katolikusok a konzerváló, mi pedig az építő erő; ők a centralizáló, mi a decentralizáló irány; ők képviselik a tekintélyt, mi a szabadság elvét; legyen ott fő a tömeg, nálunk az egyéniség; érvényesüljön ott egynek, itt pedig az együttesnek akarata: csak végeredményben a köznek, a hazának, az emberiségnek legyen belőle haszna és a mivelt emberek nálok és a mivelt emberek nálunk mindezt öntudatosan is tudják és belássák.

És a hit, a vallás? Az legyen hit és vallás; sok ütközési pontunk van, de ezek közé úgy érzem a Megváltó, a keresztyénség, még a dogmák se tartoznak többé.

Ebből pedig az következik, hogy a tulajdonképeni egyházi téren nem volna szabad mérköznünk soha. (Ezt mi eléggé megtartjuk.) A társadalmi téren pedig mérköznünk kellene állandóan. (Ezt meg a' katolikusok tartják meg.) Annak pedig, hogy zászlóinkat elcsesreljük, nem volna szabad előfordulni többé. És most még ez is megtörténik. A tekintély elve mellett felállunk mi és a haladás, a demokrácia mellett lándzsát törnek oda átal. Egyik sem természetesen állapot, nem az legalább, a mi részünkről. De hogy milyen erőltetett az a tulsó oldalról is, legjobban bizonyítja a Tisza István nov. 2-diki beszéde körül kifejtett controversia. A Tisza beszéde igazi liberális megnyilatkozás volt és nem lehetett a másik oldalról olyan könnyen tullicitálni. Mit csináltak tehát? Egyházi oldalára fordították a kérdést és a dogmák szempontjából bíralták el azt. Sőt még nálunk is fegyvertársakat kerestek és a szak tudósok feltékenységének felkeltésével iparkodtak a saját emberünk ellen hangolni minket. Nincs mit tagadni, nem örvendek azon, ha a szabadság ügye ultramontán támogatásra szorul és a régi zászló alatt a másik tábor daliái küzdenek. Nem a megértést, nem

az eszme győzedelmét jelenti ez, hanem a mi meghanyatlásunkat. Olyan ez, mint mikor a sakkjátzó ellenfelének is huz. Nem a békesség korának, nem a nyugton maradásnak ideje ez, hanem a veszedelemnek.

Azért hát csak nyissuk fel bátran a kapukat és folytassuk a régi küzdelmet. Az evangeliomi, a krisztusi eszmény megközelítésében, megvalósításában keljünk nemes versenyre kath. testvéreinkkel, de ne háborgassuk a másik hitét és egyházát; társadalmi téren pedig ne engedjük átal a mi szerepünket nekik. Ha mi a szabadság, a haladás ügyénél hiven kitarítottunk volna, nem történhetné meg, hogy most Prohászka álljon ki a mi falaink védelmére. Mert most olyanformán néz ki a dolog. De ne azért legyen mondva, hogy ez a ritka dalia bajba kerüljön, hanem csak annak illusztrálására, hogy mi nagyon is jámborok vagyunk. Ez az oka, hogy most még a görög katolikusok is hódítanak tőlünk. Nem hinné az ember, ha nem látná. De az Isten szerelméért, ez már valóságos nemzeti veszedelem. És mégis nem ezek fájnak nekünk, hanem a baptistáknak, nazarénusoknak, a protestáns testvéregyházaknak alkalmatlankodásai.

Baj ez is, de nem veszedelem. Meglehet vele birkózni s ha még is erőszakos lépésekre, áttérésekre, templomépítésekre, új gyülekezet alakításokra kerülne is a dolog, akkor sem kell gyűlölködni, hanem a kárt hasznunkra fordítani. A kitérések mindig belül lappangó betegségre mutatnak. Debrecenben is akkor ujjult fel a kath. egyház, midőn a ref. egyházba is becsusztak a régi visszaélések. Meg kell keresni a baj okát és el van háritva a veszedelem. Azon sem kell busulni, ha a közös prot. gyülekezetek helyett külön egyházak alakulnak. Csak megbirjanak élni, csak testvéri egyetértésben legyenek és tovább végezzék a haladás, a tökéletesedés munkáját. Még akkor sem kell megjijedni, ha ezek az új alakulások egy kis mozgással járnak, az eddig csendes habokat felverik és küzdésre kényszerítenek. Csak bezárult ajtók, csak lomha tespedés és rothasztó béke ne. De ha akarnánk sincs csendesség. Az öntudatra jutott alsó rétegek már el nem pihennek, ha kath. atyánkfiaival és a testvér protestáns felekezetekkel 50 százalékra kiegyeznénk is. A szociális mozgalom terjed és mindig nagyobb mérvet ölt. Itt van a veszedelem s ez ellen bezárult ajtók meg nem védelmeznek. Ellenkezőleg, ha bezárkózunk, még kevesebben jönnek felénk.

Ki hát a gátaakra töltést erősíteni; ki hát a mezőkre erős munkához fogni; ki hát az életbe új harcra szállani, maga így rendelte az Ur, aki adjon nekünk szerencsés bemenetelt ez esztendőbe s kijövetelt minden megpróbáltatásból s mindenek felett erőt a nagy uthoz, amely előtt állunk.

Dr. Ferenczy Gyula.

Református népiskolák államosítása.

III.

Az 1910-ik évtől kezdve népiskoláink államosításának ügye teljesen az egyházközségekben dőlt el. Az egyházkerületi gyűlés elvi határozata, mely a népiskolák megmentését az egyházközségek presbyteriumainak ügyszeretetétől várta, semmi gyakorlati eredményre nem

vezetett. Az 1910. évi egyházkerületi határozat pedig mely az egyházmegyék kötelességévé tette, hogy küldöttsegek útján igyekezzenek a népiskolák államosítását meggátolni, nagyon hamar feledésbe ment. Amint pedig a következmények mutatták, sok esetben már ez sem sokat ért volna, mert ha kiküldték volna is a deputatiót, befejezett tényeket talált volna maga előtt. Szóval hiányzott olyan preventív intézkedés, mely az államosítási terv előkészítésének ellenőrzését biztosítsa és így csirájában elfojtsa minden olyan kísérletet, mely kényszerítő ok nélkül hajlandó egy-egy iskola megszüntetéséhez segédkezet nyújtani, vagy az egyházkerület a maga nyomatékos fellépésével a helyi mentési törekvések sikerét előmozdítsa.

Igy történt, hogy pl. a nagy port felvert szatmári és nagyecsed i iskolák államosítási ügye, illetőleg az ekkor feltűnően mutatkozó lemondás érzete a következő időkben is érezte a maga hatását. A nagyecsed i ügygel kapcsolatban már 1904-ben rámutatott az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság arra, hogy „felekezeti iskoláink jórésze veszendőbe megy, ha valami uton-módon meg nem akadályoztatik azon sok helyen még tiszta református községekben is előforduló jelenség, hogy a tanfelügyelő a községi előjárósággal egyezkedve, az egyházihatóság megkérdezése nélkül államosít.”

Az egyházkerületi gyűlés ekkor a lelképásztorok kötelességévé tette, hogy „ahol államosítási törekvéseket vesznek észre, egyházközségünk vezető férfait a népiskoláink elvesztéséből egyházunkra háramló veszélyek felől kellő időben felvilágosítani, szükség esetén az esperes támogatását is kikérni ne késlekedjenek.”*

Ezen határozattal azonban nem sokra mentek az egyházközségek, mert még ha a lelkészek minden egyes esetben fenti utasítás értelmében jártak volna is el, a polgári községekkel nem boldogultak, mert ezeket a tanfelügyelők könnyen megnyerték. Rámutatott erre a körülményre nemcsak az egyházkerületi gyűlés, hanem a konvent is, amely a minisztert a tanfelügyelők tulbuzgó eljárásának mérséklése iránt 1905-ben megkereste. Erre a megkeresésre azonban 1905. okt. 24-én a miniszter azt felelte, hogy „felekezeti iskolák államosítása iránt csakis abban az esetben történik intézkedés, ha maga a hitközség, tehát nem valamely magán egyén kéri az államosítást, még pedig az egyházi főhatóság előzetes hozzájárulása mellett. Egyben készsággel megígéri a miniszter, hogy az iskola államosítását kérő magán egyéneket tanfelügyelői által mindenkor a szabályszerű eljárásra fogja utasítani. Az egyházkerületi gyűlés ezt is „megnyugvással” fogadta.

Hogy ennek az ígéretnek, továbbá egyéb egyházkerületi határozatainknak semmi eredménye nem volt, ennek okai többfélék. Nem a tanfelügyelői tulbuzgóság volt a főbaj, hanem egyik részen egyházközségeink pres-

byteriumainak és a politikai község előjáróinak és képviselő testületeinek az államosítás iránt való nagy hajlandósága, másfelől pedig felettes egyházi hatóságaink jóhiszeműsége. Olyan testületek kötelességévé skarta tenni népiskoláink megmentését, amely testületek legtöbb esetben maguk óhajtották legjobban az államosítást.

A konventok is feltűnt a sok államosítás, éppen ezért 1908. évi 45. számú határozatában rámutatott arra a tényre, hogy úgy az állami törvényhozás intézkedései, nevezetesen az 1907. évi XXVII. t.-cikk, mint az egyházi adó állami kiegészítésének kötelező megajánlása alapján egyházainknak meg van adva az alkalom, hogy iskoláikat újabb megterhelhetőség nélkül is fentarthassák, és fejleszthessék. Éppen ezért említett határozatában felhívta a konvent az egyházkerületeket arra, hogy az államosítási törekvéseket hatáskörükben a lehető legszűkebb körre szorítsák s azokhoz csak a legritkább esetekben járuljanak hozzá, s hogy az államosítás mindennél csak egyházkerületi végzéssel történhetik.

A konvent eme végzésével a tiszántuli egyházkerületi gyűlés foglalkozott az 1908. évi 412. sz. végzésével és azt felelte rá, hogy az egyházkerület az iskola államosítása ügyében a legnagyobb körültekintéssel jár el és hogy azokhoz csak a legritkább esetben járul hozzá.

Az egyházkerületi gyűlés eme végzése a tényeknek megfelelt, mert tényleg csak a kényszerítő szükség esetén járult hozzá egy-egy iskola átadásához. A hiba nem is ott volt, hogy indokolatlan esetben is átadta volna egyik-másik iskolát az államnak, hanem abban, hogy a „kényszerítő szükség” elhárítására preventív intézkedéseket nem tett. Visszaadott az egyházmegyéknek egy-egy okmány hiánya miatt ugyanazon iskolára vonatkozó aktaesemőt „pótlás végett,” különböző címen, az akták nyomán huzta-halasztotta egyik-másik iskola átadásának ügyét, ez alatt felállítottak az állami iskolát és beállott a „kényszerítő körülmény.” Legsajnosabb az ilyen esetekben az, hogy míg szerződésileg az egyháznak az érdekeit biztosítani lehetett volna, adott esetekben már ez is ki volt zárva.

Hogy az egyházkerületi gyűlés az iskolaállamosításoknak nemcsak elejét venni, hanem még anyagi segélyével is megmenteni igyekezett a népiskolákat, bizonyítja az u. n. „Népiskolák tőkesegély-alapja,” melyet az egyházkerületi gyűlés 1907. évi 19/6. számú végzésével gróf Degenfeld József főgondnok ur bölcs előrelátással készített javaslata alapján a felemelt államsegélyből létesített. Ennek célja lenne, hogy ennek kamatai felhasználtassanak a népiskolák államosításának, vagy községivé tételének megakadályozására. Ennek mai értéke 24509 korona 80 fillér.

Ezen előzmények teszik érthetővé az egyházkerület őszi gyűlésének határozatát, melynek intézkedései két irányban fontosak. Egy felől az iskola államosítás eseteit nem aktákból kívánja megismerni, s ezáltal ele-

* Egyh. ker. jkv. 1904 ; 343. p.

jét akarja venni annak, hogy alaki hiányok miatt az ügy halasztást szenvedjen, valamint, hogy méltányos esetekben az államosítás ne gátoltassék, de viszont, ahol valóban kényszerítő ok nem forog fenn, ott egyszersmindenkorra vége legyen az államosítási kísérletnek. Ezt kívánja elérni azzal, hogy amely esetekben szükségét látja, deputatio útján akarja az ügyet tisztázni, illetőleg amennyire csak lehet, az államosításnak elejét venni.

Preventiv intézkedést kíván tenni azért, hogy a jövőre nézve kötelezte az egyházközségek lelkészeit és gondnokait, miszerint minden olyan mozgalmat, mely a presbyterium, vagy a községi elöljáróság kebelében felmerül, s melynek célja, avagy következménye a református népiskola megszüntetése, vagy államosítása lehet, jelentsenek haladéktalanul az esperesi hivatalnak, mely az ügyet figyelemmel kíséri, és a szükséges intézkedéseket megtenni köteles.

Lesz-e ennek a határozatnak eredménye, nem tudjuk. Annyi kétségtelen, hogy az iskola államosításának sikeresen csak az egyházközségek elöljárói állhatják útját. Ebben a tekintetben nem is annyira az említett egyházkerületi határozatban foglalt felelősségtől lehet valamit várni, mint inkább attól, hogy végre-valahára minden presbyterium tudatára ébred annak, hogy iskolája átadásával vagy megszüntetésével olyan életforrástól fosztotta meg magát, amelyet később pótolnia nem lehet.

Nagyon hamar feledésbe mert ugylátszik, hogy őseink századokon át küzdelmet folytattak iskoláik fenmaradásaert, hiveik fillereiből építettek fel azoknak falait, s csak mintegy felszázad választott el attól az időtől, amikor meg iskoláink jogaiból semmit sem voltunk hajlandok engedni.

Jöhet idő, ne adja Isten, úgy lehet nem is sokára, amikor szanva banjuk azt a könnyelműséget, mellyel iskoláinkat eltékoztuk, holott már az is veszteség, ha a lakosság szaporodásának megfelelőleg tanítóink számát megfelelően szaporítani nem tudjuk. Az 1906/7 iskolai évben 30753 tanító volt összesen Magyarországon, s ezek közül 2991, vagyis nem egészen 10% volt református népiskolai tanító, holott népességi arányszámunk 14.4%.

Kívánatos volna, ha ezzel az ügygel egy külön erre a célra szakértőkből alakított bizottság foglalkoznék, s ez a bizottság utasítást is dolgozhatna ki arra nézve, hogy mimódon, mely forrásokból lehetne iskoláink megmentéséhez az anyagi segílyt megadni, az államosítás eseteiben pedig az egyház érdekeit miképen lehetne megvédelmezni.

Itt a legfőbb ideje annak, hogy a népiskolák ügyét a legkomolyabban kezeljük. Mentsük azt, ami megmenthető.

Dr. Barcsa János.

Öt év.

A bridgeporti magyar református egyház életéből.

Irta: *Komjáthy Ernő.*

Egyház. Az 1904. november 25-én mintegy 50 rendes fizető taggal megalakult egyház minden nagyobb feltűnés nélkül kezdte meg működését. Istentisztelet céljaira kibérelték a mai (akkor angol episzkopális) templomot havi husz dollárért. Ezen bér mellett vasárnap d. u. és csütörtökön este nagy ünnepen vasárnap reggel is) lehetett istentiszteletet tartani. Minden más alkalommal a templommegnyitáért külön 2.50 dollár volt fizetendő. (Szóval elég jól kihasználták szorult helyzetünket angol testvéreink). Lelkész részére lakást béreltek a Howard Avenuen havi 14 dollárért, ezenkívül 25 dollár havi fizetésre is kötelezve voltak lelkésznek. Így elképzeihető, hogy 59 dollár biztos havi kiadás mellett 7 hónapon keresztül sok nehézséggel kellett megküzdeni anyagi téren is annak a kis gyülekezetnek, amely egy centnyi vagyon nélkül kezdte meg az egyházépítés nehéz munkáját. Szerencsére a missziói hatóság is méltányolni tudta ezt s 200 dollár rendkívüli segílyvel igyekezett könnyíteni a küzdő és lelkes gyülekezetet.

Első istentiszteletét november 27-én d. u. 3 órakor tartotta meg a fentjelzett templomban, melyen mintegy 70-en vettek részt. Az első persely 3.55 dollárt tett ki az ugyanekkor befolyt 26.20 d. egyháztagsági díjakon kívül. Ujévig (1905.) 3 keresztelezés és esketés volt az egyház kebelében; bevétele pedig 75 dollár volt (ebből 24.95 d. persely, 36.05 d. egyh. tags. díj s 14 dollár kegy. adomány) Tekintve a kezdet kezdetét, egy hónap alatt ez elég szép eredmény volt.

Eleinte abban a hitben és reményben élt a gyülekezet, hogy a teljes szakadásnak talán sikerül majd valami uton módon elejét venni. Jogott adott ehhez a feltevéshez az a körülmény, hogy sokan voltak a magyar reformátusok között olyanok, akik a magyar miszsiót (a hazai egyházat) még sem tudták olyan könnyedén megtagadni, akiket csak a féktelen izgatás s az ebből eredő jövő iránti bizonytalanság tartott vissza a cselekvéstől. Joggal lehetett tehát várni, hogy ezek előbb-utóbb mégis csak kilépnek a cselekvés terére s meggyőzik azokat is, akiket az okatlan gyűlölség elfogultta tett, az izgatás megfélemlített s így a kedélyek csillapultával a jobb meggyőződés kerül majd végül is diadalra. Annnyival is inkább lehetett ezt remélni, mert az az egyház, mely szintén büszkén hangoztatta Kallassay Sándor eltávozása után, hogy neki holmi uborkafára felkapaszkodott amerikai készültségű pap nem kell, hanem csak rendes hazai készültségű lelkész, — nyilvánvaló volt, hogy ilyent nem fog nyerni. (Nem is nyert, de a büszke kérkedés dacára megelégedett olyannal is, akit máskor kivetett volna kebeléből.)

Szóval a helyzet olyan volt, hogy jogosan lehetett várni és remélni egy szerencsésebb fordulatra, amely elől kicsiny, de lelkes gyülekezetünk nem akart már eleve elzárkózni. Ezért nem igyekezett azonnal nagyobb és szélesebb irányu működést sem kifejteni, amihez különben ereje sem igen volt még.

Ekkor, vagy még inkább a szakadás előtt, talán egy taktikai hibát is elkövetett e sorok írója, t. i. nem

ütötte a vasat addig, amíg meleg volt. De álláspontja amíg az volt, hogy ki-ki a legjobb meggyőződését kövesse. Szívesen nyújtott felvilágosítást bárkinck is, de senkit soha rábeszélni vagy megkörnyékezni nem tudott, s nem is akart meggyőződésének megváltoztatásáért. Senkit nem bántott, legfeljebb csak az „álapostolok“ ellen kelt ki hébe-korba. Gyűlöletet nem hirdetett, legfeljebb csak sajnálkozását fejezte ki a megtévesztettek iránt. Rosszakarat, rábeszélés, izgatás, zavarcsinálás vagy a megtévesztésnek egyéb fegyverei sohasem voltak kezében eszközök a nép elhitetésére. És éppen azt teszi e sorok íróját büszkévé, boldoggá, lelkismeretét nyugodttá, hogy egyházát azok a magyar reformátusok alkotják, akiket a tiszta magyar kálvinista hit és meggyőződés vezetett oda, akik tisztában vannak azzal, hogy mivel tartoznak nemzetünknek és egyházunknak, mert őket nem ámtás, a megfélemlítés, rábeszélés stb., e minden igaz ügyhöz méltatlan fegyverekkel, hanem az igazság fegyverével győzték meg.

Azt hiszem, mindezt bajosan lehetne elmondani ellenfeleinkről is, akik az eszközökben, — különösen az első időkben, — nem igen voltak válogatósak az ellenünk folytatott harc hevében. Mert ők valóságos harcot folytattak ellenünk az ármány, rosszakarat, rágalom, és gunyfegyvereivel. Lekicsinyeltek bennünket, egyházunkat még egyháznak sem ismerték el a vezér-
apostol keresztyéni nézete után (ma már elismeri ő is, — hála Zeusnak!) Azért mert olyan angol templomban tartottunk istenitiszteletet, ahol kereszt is volt, valami odvas agyu a „keresztes kálvinista“ nevet adta ránk, amit örömmel használtak fel a többiek is gunyoló-dásra... Se szeri, se száma nem volt a rosszakarat felületes és alantas megnyilatkozásának.

Mi azonban béketűréssel viseltük el keresztjeinket, bár sokszor fájó sebeket is kaptunk a magyar hittestvéri kezektől azért, amiért jobban tudtuk és akartuk szeretni magyar református Sionunkat, mint egy reánk nézve idegen egyházat. Mi csak meggyőződésünkért küzdöttünk, de mások ellen nem. Sajnos! ezt nem tudták vagy nem akarták megérteni a harcolók.

Egyházunk békés törekvéseit nem méltányolta a vak elfogultság és gyűlölet. A dolognak félreismerése vagy helytelen bírálata folytán győzött a „durva erőszak politikája“ s megértés, közeledés helyett inkább a szét-huzás átkos gyökere erősödött s a szeretetlenség vad hajtása burjánzott fel. Sőt mikor a német misszió egyháza egy lelkészi oklevéllel nem bíró, felületes amerikai készütségű lelkészt kapott Harsányi István szemé-lyében, akinél a magyar misszió gyűlölete talán csak egyéni érdekeinél és beteges ambíciójánál volt nagyobb, hogy az ellenegyház labra kapjon: ekkor a békés együtt működés mar teljesen kizárt dologgá lett.

Ezen sajnálatos körülmények nagyobb tevékenységre sarkalták egyházunkat is... Már az 1905. január 1-én tartott közgyűlés foglalkozik a templomszerzés kérdésével s egy „templom alapot“ létesít, melyre azonnal 125 dollár ajánlat tette. Ugyanez a gyűlés így emlékezik meg a szakadásról. (j. k. 5. p.):

„Sajnálja egyházunk a magyar testvéreinktől való elszakadást, de magyar hazafias érzésünk, őseink hite és vallása iránt való szeretetünk tiltakozik az ellen, hogy idegen misió fennhatóságát ismerjük el akkor, amikor már magyar misszió edes szülő anyánk: az egyetemes magyar ref. egyház felügyelete alatt is lehetünk; éppen azért — az egyesülés kizárt dolog lé-

vén — a jó békesség szem előtt tartásával ügyünk előbbrevitelét s különösen „templom alapunk“ növelését teljes erejéből leendő támogatását mindenki hazafias erkölcsi kötelességének ismerje.“

Megkezdődött ezzel a nehéz, de szép munka. Az egyik kézben vakoló kanalat, a másikban védő paizst kellett tartani. A jó Istenen kívül csak azok, akik részt vettek benne, tudják, hogy milyen nehéz volt ez a munka, mennyi keserűséget okozott ez alatt szívünknek a méltatlan és meg nem érdemelt sok bántalom. Mint a nagy apostol, Pál mondá hajdan önérettel, mi is „fáradtsággal és nyomorúsággal, éjjel és nappal munkálkodtunk“, hogy a nemes harcot dicsőséggel megharcoljuk.

És az Isten velünk volt, megsegített bennünket. Egyházunk „lábra kapott“ minden rosszakarat ellenére is. A méltatlan támadások csak fokozták erejét, lelkesedését, buzgalmát és áldozatkészségét.

Közben tudomására jutott lelkésznek, hogy a bérelt templom — melyhez csak július 1-ig volt használati joga az angol egyháznak — egy magán emberé és eladó 5800 dollárért. Az egyház megbízása folytán azonnal lépéseket tett hát annak megvételére, illetve lekötésére.

A február 15. és 16-án Bridgeporton tartott első egyházmegyei gyűlés után már megfelelő kölcsönkövetését is kéri az egyház felsőbb missziói hatóságtól. Ezen gyűlés alkalmából ünnepi istenitiszteletet tartott az egyház bérelt templomában, ami nagyon lelkesítőleg hatott a gyülekezetre. Imádkozott Dömény Zoltán del-ray-i lelkész, a predikációt pedig Berecky László phoenixvillei lelkész tartotta.

Április 30-án a presbyteri gyűlés már örömmel vette tudomásul lelkész azon jelentését, hogy a templomra 300 dollár lefizetésével elővételi jogot szerzett az egyháznak aug. 1-iki hatálylyal, vagyis a teljes vételár, illetve a még fennmaradó 5500 dollár ezen idő alatt leendő lefizetésével a tulajdonjog az egyházra száll.

Ugyanekkor megbizta a gyűlés lelkészt azzal is, hogy hasonló módon kössön elővételi szerződést a templom mögött, a Hancock Ave.-n fekvő szomszédos két lakásos épületre is, mely 4300 dollárért szintén eladó. Sokkal célszerűbbnek látszott ugyanis egy kész épület vásárlása paróchiális lakásnak, mint az eleinte tervbe vett templom melletti üres „lot“ megvétele és azon új épület emelése. S rövidesen erre az épületre is megszerezte lelkész az elővételi jogot 300 dollár lefizetésével aug. 1. hatálylyal. Csakhamar be is költözött lelkész az alsó lakásba s míg a fennmaradt 4000 dollár után öt százalékos kamat fizetésre kötelezte magát az egyház, addig a felső lakás után a házbért [akkor 13 dollárt] is az egyház szedhette.

Ezen időben kapta meg az egyház a missziói segélyt, 500 dollárt is, ami szintén nagyot lendített az egyház ügyén. A „templom alap“ is szépen gyarapszik ezen idő alatt s már epedve várja a gyülekezet, hogy — a kölcsönügy lebonyolítottán — mielőtt a templom és paróchiális épület teljes tulajdonába lépjen.

A rosszakarat sem pihent persze ezen idő alatt, sőt a vezértől szitva, csak még jobban tobzódott a szeretetlenségben. Kiterjesztette ujjait minden irányban. Behálózta a munkás szíveket, ha másként nem lehetett munkába juttatási ígéretekkel vagy munka elvesztéssel való fenyegetéssel; tehát az angolul nem tudó egyszerű magyar munkást legérzékenyebben érintő presszióval. A tudatos megtévesztések nyomán követték egymást más

és másféle alakban. Jellemzésül szabad legyen itt a május 4-iki presb. gyűlés jegyzők. 9 pontját idézni:

„Fürjész József erősen kikel azon tudatos és rosszakaratu híresztelések ellen, melyek a másik részen nyilván csak azért folynak, hogy ref. testvéreinket minél inkább elijesszék tőlünk, most is az a hír járja, hogy mi vagy közülünk valaki már kérte vissza vételét amoda, mert mi úgy sem megyünk semmire. Kéri a gyűlést, hogy az ilyen megtévesztések ellen tiltakozzék, vagy tegyen valamit.

Lelkészigadtságra és türelemre inti a gyűlést, hogy minket ne a bosszu vagy gyűlölség, de a Krisztus megbocsátó szeretete vezessen intézkedéseinkben. Mindenesetre sajnos dolgok ezek a saját véreink részéről, de tehetni ugyse sokat tehetünk ellene. Egyébiránt a híresztelések névtelen [bar tudatos] volta is azt ajánlja, hogy ne foglalkozzunk bővebben e kérdéssel. Ránk nézve sokkal jobb és eredményesebb lesz, ha majd maguk a félvezetettek fognak arra a tudatra ébredni, hogy a híresztelések nem felelnek meg a valóságnak, sőt látván ami előhaladásunkat, megvetéssel fognak az ámitók ellen fordulni.

A gyűlés osztja lelkész nézetét s napirendre tér a dolog felett; de mivel az ilyen rosszakaratu híresztelések szinte nyomon követik egymást, az egyházunk megerősítésére es előbbvitelére vonatkozó jegyzőkönyvi határozatokat tájékoztatóul jónak látja hirlapokban közzé tenni s ezzel lelkészt meg is bizza.

Tehát egyházunk ekkor is megtudott maradni az elvi meggyőződés eszményi tiszta magaslátán. Öntudatosan haladt a maga útján. Alantas emberi megtévedés ha ártott is neki, de fel nem tartóztathatá az igazság es meggyőződés útján.

A május 28-iki közgyűlésen már bemutatja lelkész az egyház beszerzett állami „charter“-jét [szabadalom levelét] annak igazolására, hogy „nincs mit tartani az üres es alaptalan fecsegésektől, melyek csak megtévesztésre es megfélemlítésre vannak szánva a másik részről,“ mert az állam igenis engedélyezte a „chartert“ es nem „vert ki“ bennünket, mint azt némely jószívü es kegyes alorcás magyar testvéreink lelkük mélyéből ohajották volna, sőt fennen hangoztatták is.

Ugyanekkor kiegészítettett az egyház presbyteriuma es nem sokkal azután kiküldettek a presbyterek kollektálni is az egyházra a magyarság körébe. Új presbyterek lettek: Gérecz István, Kurimai János, Bene Farkas József es Gaál J.

(Folyt. köv.)

„Bethlen-Szövetség“.

(A kolozsvári „Bethlen Gábor-Kör“ mozgalma.)

A november közepén Kolozsvárott tartott Egyh. Értekezleti illetőleg most már Kálvin-Szövetségi gyűlésen a „Bethlen Gábor-Kör“, egy olyan eszmét pendített meg, mely teljes mértékben számot tarthat az egész prot. társadalom érdeklődésére. Az Erdély egyháztársadalmi életében korszakalkotó jelentőségű Értekezlet ugyanis egyik közgyűlésen a vallásfanárok konferenciájának előterjesztése alapján határozatilag kimondta, hogy az erdélyi református, sőt ha lehet minden collegiumban az ifjuság vallásos nevelése céljából követeli „Bethlen Gábor-Körök“ felállítását, az ügy vezetésével, fen-

tartván a maga felügyeleti jogát, a kolozsvári főiskola „Bethlen Gábor Kör“-t bizza meg.

A „Bethlen Gábor-Kör“ meg is indította teljes erejéből a mozgalmat. Választmányja egy tervezetet fogadott el, mely behatóan ismerteti a célt, az eszközöket, számol az akadályokkal es veszélyekkel. Ezen tervezet részletesebb kidolgozása után a második félév elején, teljes erővel, állhatatos, komoly törekvésekkel kezdődik a munka.

A dolog sokkal fontosabb, hogy sem felületesen haladjunk el mellette. Maga már az, mikor az egyetemi hallgatóság kíván a saját ügyével foglalkozni, kedvező jelenség. Mai szomorú egyházi állapotainkban csodálatos erővel hat egy nagy egyetemi városban egy erőteljes, munkálkodni kész, tiszta kálvinista es tiszta nemzeti ifjuság. És, ha arról van szó, hogy a mozgalom megindítójáról szóljunk először magának a mozgalom céljának méltatása előtt, ebben az értelemben is a legnagyobb örömmel kell elismernünk a kolozsvári „Bethlen Gábor-Kör“ mozgalmanak nagyjeientőségű voltát. Korunk egész jelleme csodálatosan épen veszélyesen nagy alkalmat nyújt arra, hogy ifjuságunk a hamis nemzeti ideálok által félvezetve, ne hallja meg azt a hívó szót, mely az igazi nemzeti es vele kapcsolatos igazi keresztény ideálok megvalósítására oly ellenállhatatlanul, oly föltétlen kötelező erővel es oly mérhetetlen felelősséggel hívja el. Mindazok a mozgalmak, melyek ma a magyar ifjuság körében felmerülnek, azok a jel-szavak, melyek vonják maguk után az ifjuságot, két óriási tévedésnek ejtenek áldozatul. Az egyik csoport valami rettenetes vandalizmussal rohan a nemzeti értékek után, olyanok után, melyeknek pedig csak a színe nemzeti. A politikai áramlatok vad hajszája érthető, de föltétlenül jogosulatlan erővel vonja el az ifjuságot. Pártpolitikai szempontok es ezek közül is hamis, sőt sokszor egyenesen alávaló szempontok tömegeket tudnak gyűjteni abból az ifjuságból a maguk szolgálatára, amelynek pedig tiszta pártérdek alá sem volna szabad rendelnie a maga személyiségét. Ez az egyik véglet. A másik talán kevésbé jobb, mint ez. A nemzeti ideálok, a nemzeti események meg nem értése, durva nemzetköziség es vele járó indifferentizmus uralja az ifjuság másik részét. Egy komoly tekintet a klerikalizmus legényegyletére, sőt bizonyos tekintetben még nálunk a protestáns egyházban is hódító, külföldi minták abszolút másolásából élő irányokra, azonnal meggyőző, hogyha nem kell lobogóul a nemzeti zászló. Krisztus nélkül es keresztényiség nélkül idegenek vagyunk mindattól, ami reánk Krisztust magyar ruhában es fokossal akarná ideálul erőszakolni. *Diákmozgalmunkban magyar nemzeti szellem, egyéni sajátosságainak értékelése es megtartása, sőt érvényesítése lebeg előttünk.*

Maga a kolozsvári „Bethlen Gábor Kör“ ezt akarta rég es ezt akarja hangoztatni most az egész ország diákságára vonatkozólag. Távol tartani magát úgy a hazafyaskodástól, mint az internationalismusnak még lát-szatától is, *nevelni tagjait magyar nemzeti, de keresztényen protestáns szellemben, ez volt a célja mindenha.*

Mindezek elmondása föltétlen szükségesnek látszott acélból, hogy kimondhassuk, miszerint a mozgalom helyes irányáról, odaadó vezetéséről, sikeréről teljes garanciát nyújt a megbízott egyesület, s élén az a fiatal theologiai professzor, aki minden erejét, befolyását, nagy tehetségét immár második éve gyümölcsözteti az ifjuság javára.

A mozgalom maga méltó rá, hogy örömmel üdvö-

zöljük. Első teendője kimondani azt, hogy a főiskolai ifjúságot vallásos szellemben kell nevelni. A magyar protestáns egyháznak érdeke, talán ép e viharos időkben jobban, mint valaha, hogy tagjai között többségben legyenek azok, akiket nemcsak a tradíció kétes értékű kötelekei kapcsolnak hozzája, hanem a meggyőződés tisztasága, a lelkiismeret szent, elszakíthatatlan örök kötelekei. Rosz érvelés volna ezt mondanunk, hogy ép az egyetemi ifjúságot kell kiejteni az egyház gondoskodó kezéből, ép azt az ifjúságot, melyből a jövő intelligentiája, társadalma fog kikerülni. És a magyar nemzetnek érdeke, hogy fiai vallásos szellemben neveltessenek. Előttünk a történelem szent bizonyossága, ezeréves hazánk multjának minden egyes mozzanata, s ez föltétlen erővel állítja elénk ezt a tényt, hogy erős, hatalmas, öntudatos kultur állam csak az lehet, amely számol az egyházak hatásával és jelentőségével. Mi kálvinisták még tovább is megyünk ennél. Mi a történelmi és filozófiai megoldással bátran vallhatjuk be azt is, hogy *igazi magyar nemzeti kultúra, igazi felvirágztatás csakis protestáns, kálvinista alapon lehetséges.* Nos, ezt az alapot, ezt a bizonyosságot meg kell adni az ifjúságnak, ha a jövőt biztosítani akarjuk. Pedig kell, hogy biztosítsuk. Ez a mozgalom egyik ága és ennek szervei azok a „Bethlen Gábor-Körök”, melyeknek egyes főiskolákon való megalakítására a főiskolai „Bethlen Gábor-Kör” már ki-boesátotta a felhívást s amelynek alakítására már debreceni főiskolában is meg vannak téve a lépések.

A másik jelenség szintén nem kis fontosságú. Ez a középiskolai tanulók vallásos nevelésére ad eszközt. Ilyen eszközt rég kerestünk. A középiskolák közül egy párban „Konfirmáltak Egyesülete” vagy más név alatt, sőt néha ép „jeltelenül” alakult egy-egy egyesület, többkevesebb sikerrel. A „Bethlen Gábor-Kör” mozgalmát tehát *ujnak* semmiesetre sem mondhatjuk s bizonyára maga sem vindikálja azt a nevet. Hogy azonban *jónak* mondhatjuk, az tény. Az egyesületeket nem akarja informálni, sőt azt is akceptálja, ha a név más, mert nagyon helyesen az az elve, hogy a szervezet maga csak másodrendű dolog, első a szellem. Ezért egységesíteni a szellemben akar. A cél kettős: nevelés és segítézés s így a körök munkája is két irányban tagozódnék: építői és chartativ munkásság. Építő szempontból a tulajdonképeni eszköz az egymás által történő nevelés. A kör tagjai egy jellemes, derék, kötelességet pontosan teljesítő, őszinte, becsületes gárdát alkotnak, amely a barátsággra nem méltókat valóságos erkölcsi boycottal kényszeríti megjavulásra. Gyűléseik, felolvasásaik, szavallataik, építő jellegűek, (és itt különbözik az önképzőkörtől), hol tisztába kívánnak jönni a keresztyénség és protestántizmus alapkérdéseivel. Segélyező munkásságában első elve az, hogy a segítézés nem egyszerű „borravaló”, hanem a baráti szeretet őszinte megnyilvánulása, amit meg kell érdemlenni, ha nem nagy tehetséggel is, de jó akarattal. A kör nem pénzkölcsönző bank, hanem keresztyén szellemű, barátságos emberek társasága, akik mas nyomorúságán segíteni óhajtanak.

Ezek nagyjából a gymnasiumi „Bethlen Kör”-ök céljai. A közelebbi terv az, hogy ezek a körök, minden *prepotencia és hatalmaskodás nélkül*, pusztán gyakorlati szempontból a főiskolai (Debreceni, Pápai, Pataki, Budapesti) körökbe aztán a „Bethlen Szövetségbe” szerveztessenek, hogy így a működés egységesebb és céltudatosabb legyen. Mindamellett azonban az egyes körök autonómiájának érintése nélkül.

Nagy vonásokban ez a mozgalom, amit az erdélyi

egyházkerület megkezdett. Most, amikor a munka elején áll ennek megbízottja, a „Bethlen Gábor Kör,” szükségesnek látja, hogy sürgető kéréssel, esedésséssel azokhoz forduljon, akik a szükségeket érzik, látják és azok kielégítését is óhajtják és erre a nagy célra, párt- és vélemény külömbőség nélkül kérje az egész magyar protestantizmus segítő sanctióját.

a kolozsvári „Bethlen Gábor Kör” részéről

Imre Lajos

alelnök.

I R O D A L O M.

Debreceni Lelkészi Tár. (Gyakorlati ev. ref. papi Lexikon.) Hetedik kötet. Szerkesztette *S. Szabó József*, fölszentelt lelkész, debreceni kollégiumi tanár. Ára kötve 10 korona. Debreczen, 1909. Kiadja Telegdi K. Lajos utóda Eperjesy István könyvkiadóhivatala. S. r. 630—VIII. l.

Szokott gazdag tartalommal és bő terjedelemben, ezuttal 40 teljes nyomtatott iven jelent meg a Debreceni Lelkészi Tár hetedik köteje, a 12. kötetre tervezett vállalat 2-ik felének első darabja. Hatalmas kötet külsőleg és belsőleg egyaránt. Első, a mi szemünkbe tűnik, hogy e kötet más betűkkel van nyomtatva, mint az eddigiek. Vékonyabbak, tisztábbak, újabbak és sokkal tetszetősebbek ezek a szemnek. Jóval több szöveget is lehet ezekből egy lapra szedni, mint a régi széles, kövér betűkből. A másik, amit szintén a kötet előnyére írunk az eddigiek fölt, hogy több bibliamagyarozatot ad és az egyházi beszédek arányosabban vannak megoszolva s nem olyan bő és a többit jóval meghaladó az alkalmi beszédek rovata, mint az első hat kötetben volt. Azért látjuk, hogy a szerkesztő itt is eléggé megvalósította kitűzött feladatát, t. i. hogy minél számosabb, különösebb alkalmi beszéd legyen a tárban. Ezuttal 19 ilyen alkalmi beszédet közöl, melyeknek egy jó része évszaki beszéd s így évről-évre használható. A kötet az eddigi beosztás szerint 8 bibliamagyarozattal kezdődik, ezt követi 7 ifjúsági istentiszteletre való, 17 vasárnapi, 15 ünnepi, 19 alkalmi, 6 keresztelelési, 2 konfirmációi, 3 urvacSORAOSZTÁSI, 12 esketési és 8 gyászbeszéd. Ezek után a tár régebbi évfolyamaiban a cura pastorális körébe vágó dolgozatokat közölte a szerkesztő; ezek helyett most a kultusz-reformnak irodalmi uton leendő elősegítésére tekintettel egy új rovatot nyitott ily címmel: „Dolgozatok a liturgia köréből.” Közölve van ebben egy értekezés Kálvin liturgiájáról magának a szerkesztőnek a tollából, azután a franciaországi ref. egyház gyermekkeresztelelési szertartása és az amerikai ref. egyház konfirmációi oktatása és szertartása *Nánássy Lajos*, perth-amboyi lelkész ismertetésében. Halotti és alkalmi imádságok (8 és 5 drb) következnek erre, végül a *Különfélék* rovata s ebben néhány kisebb, de jellemző eset a lelkesi munka köréből. Ez a dus tartalom mai legjelesebb egyházi írónk neveivel ékeskedik. Nomen et omen. A kiváló nevek garantiát nyújtanak a dolgozatok értékes voltáról. A tár 71 munkatársa között olyanokkal találkezzünk, mint Szentkúti Károly, Andrassy Kálmán, Adorján Ferenc, lic. Rácz Kálmán, Hetvényi Lajos,

Vásárhelyi Boldizsár, B. Papp István, Ruzskay Gyula, Futó Zoltán, Madarász Imre, dr. Márk Ferenc, Soltész Elemér, Bokor Sándor, dr. Székely József, Veress István, Harsányi Pál, Hajdu Péter, Kiss Ferenc, Lukácsy Imre, Illyés Endre, Szuhay Benedek, Fekete Gyula, Tóth József, Babay Kálmán, Csik Dániel, Uray Sándor, Peti Lőrinc, Csarnák Béla, dr. Erdős József, Morvay Ferenc, Réz László, Szele György, Péter Mihály, Szalóczy Pál, Szalonnai Szabó József, Rédei Károly, Lévy Lajos, Mitrovics Gyula, Jánosi Zoltán, Mindszenti Imre, Dombi Lajos, Csiky Lajos, Nánassy Lajos, Dávid Gyula stb. Ez valóban előkelő, diszes gardának mondható. Addig is, míg bővebben ismertethetnénk, ajánljuk a kötetet mindenek figyelmébe.

Hivatalos közlemények.

A tiszántuli ref. egyházak. püspökétől.

Nagytiszteletű Esperes Ur! Az egyetemes konvent 18/1908. számú határozatának 1—4. pontjaira hivatkozással felkérem Nagytiszteletedet, hogy az egyházmegyei közalap végrehajtó bizottság által letárgyalt kimutatást folyó évi február hó 20-ik napjáig mint legutolsó határidőig hivatalomhoz beküldeni méltóztassék, mert az idézett számú konventi határozat 5-ik pontja értelmében az egyházkerületi elnökség az egyházmegyénként összefoglalt kimutatást szintén tárgyalja s február végéig az országos közalap végrehajtó bizottsághoz felterjeszti. Teljes tisztelettel vagyok Debrecen, 1910. január 8. *dr. Eröss Lajos* püspök.

A református énekezők egyesülete kiadta a Szügyi József békési énekező-organista által írott „A magyar ref. Énekeskönyv multja” című művet.

Ezen valóban érdekes és értékes kis könyvet, mely a parókiális könyvtárakban méltó helyet foglalhat, mely az iskolás gyermekeknek vizsga és konfirmációi ajándéknak való adásra és hiveink között való terjesztésre is igen alkalmas ajánlom nagytiszteletednek, pártoló figyelmebe.

A mű bolti ára 50 fillér. Megrendelhető az egyházkerületi bizományosnál Debrecenben. A terjesztésre ismételtlen kérve, teljes tisztelettel vagyok Debrecen, 1910. január 8. *dr. Eröss Lajos* püspök.

— **Debreceni egyetem.** A debreceni református főiskola bölcsészeti karán az 1909—10. iskolai év második felére a rendes beiratkozás január 20—28-ig történik. Igazolt akadály esetén az akadémiai igazgató február 8-ig a felvételt megengedheti.

Bölcsészethallgatók ez időszert a következő szakcsoportokra iratkoznak be: a) magyar és latin nyelv s irodalom; b) magyar és német nyelv s irodalom; d) latin és német nyelv s irodalom.

E szakcsoportból a középiskolai tanárképzés követelményeinek megfelelő előadások tartatnak és a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium 115.148—909. sz. a. rendelete értelmében a debreceni bölcsészeti akadémia hallgatóinak tanulmányi éve teljes egészében beszámíttatnak s a középiskolai tanári vizsgálatra s az orsz. középiskolai tanárvizsgáló bizottság előtt ugyanazon feltételek és módzatok mellett jelentkezhetnek, mint a hazai egyetemek hallgatói.

A nyilvános előadásokon kívül teljesen felszerelt szemináriumi könyvtár is a hallgatók rendelkezésére áll. Az ugynevezett philológiai szemináriumban az illető szaktanárok a tudományos kutatás és feldolgozás módszereibe hallgatóikat bevezetik s alkalmilag velük együtt dolgoznak.

A tandíj főiskolánkban évi 100 korona, beiratási díj 6 korona. A református vallású bölcsészethallgatók azonban 30 korona tandíjat fizetnek egész évre.

— **Előadások a debreceni főisk. bölcsészeti karán.** A jelen félévben a következő előadások tartatnak: Dr. Ferenczy Gyula akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora. Tantárgyai: A XIX. századbeli magyar művelődés-történet heti 4 órán. Diplomatika heti 2 órán. Dr. Fiók Károly akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora, a Kisfaludy Társaság rendes tagja, az országos középiskolai tanárvizsgáló bizottságnak tagja. Akadémiai tanár Debrecenben 1907 óta. Lakik Bethlen utca 19. sz. alatt. Tantárgyai: Horatius: Carmina heti 2 órán. Cicero in Verrem IV. heti 2 órán. Homeros: Ilias, bevezetésül a homerosi kérdés Wolffig heti 2 órán. Sanskrit nyelv: Mahabharata részletek haladóknak, heti 2 órán. Dr. Pap Károly akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora, a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak és a debreceni Csokonai-körnek vál. tagja. Debrecenben akadémiai tanár 1907 óta. Lakik: Péterfia-utca 71. sz. alatt. Tantárgyai: A protestáns kor irodalma (1526—1606) heti 4 órán. A magyar dráma története heti 2 órán. Szemináriumi gyakorlatok (a magyar lírai költészet történetéből) heti 2 órán. Pápay József akad. nyilv. rendes tanár e. i. dékán, A Magyar Tud. Akadémia lev. tagja és Nyelvtudományi Bizottságának rendes tagja, a Magyar Nyelvtudományi Társaságnak és a debreceni Csokonai-körnek választmányi tagja. Akadémiai tanár Debrecenben 1908 óta. Lakik Bethlen utca 54. sz. alatt. Tantárgyai: Magyar mondattan I. heti 2 órán. Magyar szótagozás II. heti 2 órán. Finn nyelvtan és olvasmányok heti 2 órán. Finn-ugor nyelvészeti gyakorlatok heti 2 órán. Dr. Darkó Jenő akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészeti tudományok doktora, a budapesti philológiai társaságnak és a debreceni Csokonai-körnek választmányi tagja. Akadémiai tanár Debrecenben 1908. óta. Lakik: Péterfia-utca 69. sz. alatt. Tantárgyai: A görög irodalomtörténet korszakainak áttekintése heti 3 órán. Platon: Sokrates védőbeszéde heti 2 órán. Az ókori Athén és Róma helyrajza heti 1 órán. Szemináriumi gyakorlatok (latin mondattani repetitorium, philológiai munkák ismertetése) heti 2 órán. Dr. Mitrovics Gyula akad. nyilv. rendes tanár, a bölcsészettudományok doktora. Tantárgyai: Bölcséleti erkölcsstan heti 2 órán. Eszthetika heti 2 órán. Bölcsélet története heti 4 órán. Módszertan heti 1 órán. Neveléstan heti 2 órán. Dr. Schmidt Henrik akadémiai nyilvános rendes tanár, egyetemi magántanár, a bölcsészeti tudományok doktora, a budapesti philológiai társaság választmányi

tagja. Akadémiai tanár Debrecenben 1910. február óta. Tantárgyai: A klasszikus német irodalom története a XVIII. században heti 2 órán. Luther és kortársai eredeti műveinek olvasása és magyarázata heti 1 órán. Történelmi német nyelvtan heti 2 órán. Bevezetés az általános nyelvtudományba heti 1 órán. Német nyelv és stílusgyakorlatok (haladottabbak számára) heti 2 órán. Csiky Lajos akad. nyilv. rendes tanár. Tantárgya: Angol nyelv (kezdőknek) heti 1 órán. Angol nyelv (kezdőknek és haladóknak) heti 2 órán. Dr. Erdős József akad. nyilv. rendes tanár, e. j. rector Tantárgya: Ujszövetségi görög nyelv heti 2 órán. Dr. Haendel Vilmos akad. ny. r. tanár. Tantárgya: Francia nyelv (kezdőknek) heti 2 órán. Francia nyelv (haladóknak) heti két órán.

— **A zólyomi ref. egyház** szívesen megkéri és megkeresi azokat, akik e fontos végállomás részéről gyűjtőleveket vettek és fogadtak el, hogy azokat, ha a legcsekélyebb adománnyal is vissza juttatni ne terheltesse. Midőn e kérelmet tolmácsoljuk, a magunk részéről ismételtén ajánljuk a zólyomi missiói egyház ügyét olvasóink figyelmébe.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lelkészi jubileum. A tiszazugon minden pap egy kis király, de a királypapok között is első a tiszasasi ref. magyar lelkész, Sarkadi Nagy Imre nagytiszteletű ur, a ki ott a nagy tiszai szigeten szép nagy birodalmat szerzett magának s mintha Vernének hőse lett volna, a modern gazdálkodás elve szerint szőlővel, gyümölcsösselel úgy berendezte azt, hogy minden tekintetben mintaképül szolgálhat. De e szigetbéli szép birtoknál is nagyobb és szebb a birodalom, a mit harminc esztendősd aldásos lelkészsége alatt hivei szívében szerzett magának. Az ő javokra élt s miattok nem kereste a neki felajánlott megtiszteltetéseket. Méltó hát, hogy tisztességet vegyen tőlük, a mint hogy vett is, midőn f. hó 2-dikén Tiszasas református közönsége hálás érzellemmel díszes ünnepség keretében ünnepelte szeretett papjának, a hevesnagykunsági egyházmegye tanácsbírájának, a Tiszabalparti védgát fentartó és armentesítő társaság aligazgatójának 30 éves papi jubileumát. A közönség arcképét festette meg és szép ünnepély keretében leleplezte a jubileum napján. Volt lelkes beszéd, nagy áldomás és jókívánatok özönnel. Ezekhez csatoljuk mi is a magunkét és kívánunk Sarkadi Nagy Imrének, ennek a derék papnak, a mi kedves barátunknak minden jókat. Az Isten éltesse és tartsa övével együtt.

— **Összeköttetés Genf és Magyarország között.** A Kálvin-ünnepélyek alkalmából mozgalom indult meg arra nézve, hogy évenként egy-két magyar teológus kiküldessék a genfi egyetemre s megfelelő számarányban a genfi teológus ifjak is felkeressék a mi teológiai akadémiánkat, köztük első helyen természetesen a debrecenit. A terv szépen halad a megvalósulás felé. A Tiszántúli Református Egyházkerület a maga részéről megtette a szükséges lépéseket s részéről már majdnem befejezett dolog. Most arról értesülünk, hogy okt. 1-én

Genfben is megalakult az a bizottság, Commission des Eglises etrangeres, mely a magyar diákok támogatását tűzte ki feladatául. A tagok között kiváló helyet foglal el Darien Henrik bankár.

— **Kovács Zsigmond ny. lelkész** halála. Tiszazugon plántálta és őrizte az Úr szőlőjét, hosszú lelkészi szolgálat után a csendes nyugalomra vágyott és beköltözött a Kálvinista Rómába, ahol Arany János-utcán szerzett hajlékot magának. Ebben pihent nőtestvérének hűséges gondozása alatt, de nem zárkózott el azért a világtól. Egyházi és iskolai alkalmakon mindig megjelent egy magas, őszes, érces hangú férfi, kinek a megjelenése is elárulta a református papot és élénken érdeklődött közügyeink iránt, különösen a főiskola volt szeretetének tárgya, melyre amint értesülünk elég szép vagyona jelentékenyebb részét hagyta. Halála elég váratlanul jött, még tegnapelőtt fentjárt és ma már halott. Temetése ma szombaton ment végbe, szolgálván felette előre kifejezett akarata és meghagyása szerint főtiszteletű püspök urunk. Az Úr adjon az ő hű szolgájának csendes álmot és boldog üdvösséget.

— **Országos Vallás Egyenlőségi Szövetség.** Az O. V. E. Sz. nagyszalontai fiókjának megalakulásáról már hirt adtunk a Széll Kálmán megnyitó beszédének kapcsán. Ugyanezen alkalommal a szövetség céljaira kitért perselyekbe több folyt be 100 koronánál. Ez az agilis egyesület január 9-én vasárnap a nagy casino termében ismét összejövetelt rendezett, melyen Olti Mózes olvasott fel, Király Józsefné népdalokat énekelt és Szabó Lajos szavalt. Közreműködött a szalontai vonós-négyes is (Fragó Viktor, dr. Szathmáry Lajos, Türkössi Antal, Vágner Ferenc urak) és a többi szereplőkkel sok tapsot arattak. Belépti díj nem volt, önkéntes adakozások ez alkalommal is szép számmal történtek. — **Mezőtúron** is nagyban készülnek az O. V. E. Sz. első gyűlésére, melyen dr. Lányi Lajos főgymn. tanár fog felolvasást tartani. Lám, hogy lehet ezzel a nagy hivatású szövetséggel is sikerrel kísérletezni. Az O. V. E. Sz. olyan szükséges, mint a mindennapi kenyér, ha nem volna, meg kellene csinálni csak azért is, hogy legyen valami alkalom, ahol felekezeti különbség nélkül találkozhatunk egymással. Társadalmilag is nagy hézagot tölt be, elkerülhetetlen módja és alakja is a felekezetek közti béke fentartásának. Mindenképen méltó azért, hogy papjaink e szövetség ügyeit felkarolják és ott ahol kevert a lakosság, és a többi felekezetekkel együtt élnek hiveink: a vallásos összejövetelek, melyen a vallásegyenlőség és felekezeti béke ügyének az O. V. E. Sz. felolvasó estélyén is propagandát csináljanak.

— **Püspökünk és a kongrua.** A kongrua folyósítása felfüggesztéséről vett hír után ft. püspök ur magához rendelte Márk Endre egyházkerületi ügyészt és Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnokot, hogy a kongrua folyósításának fennakadásával a lelkészi karra nehezedő baj enyhítése fölött velök konzultáljon. Sajnával kellett megállapítani, hogy egyházkerületünk pénztára távolról sincs abban a helyzetben, hogy a nagy összegnek csak egy tizedrészét is előlegezhetné a ki-

utalás megtörténteig. Ekkor aztán arra határozta magát püspökünk, hogy a kiutalás elrendelése tárgyában megkeresést intéz a vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz. Ez a lapunk elején közölt okmány története, melynek kibocsátásához gróf Degenfeld József főgondnokunk hozzájárult s melyből láthatják olvasóink, hogy Debrecenben megpróbálták megtenni ebben az ügyben minden megtehetőt. Nincs kétségünk a felől, hogy Kolozsvárt, Komáromban, Miskolcon és Bpsten is megtörténtek a szükséges lépések és vagy a rendes uton, vagy előlegképen, de minél hamarabb hozzá fognak jutni lelkészeink ehez a keserves kongruához.

— **Lelkész választások.** A három év óta üresedésben levő *tisztabereki* egyház (nagybányai egyházmegye) most választotta meg új lelkészét meghívván ünnepelesen a néhai b. e. Celder Márton jeles fiát *Celder Bélát*. Sintén meghívás útján töltetett be a *Barkász Albert* halálával megüresedett *méhteleki* paróchia is, ahol a hívek egyhangú választása *Varga Jenő* ugocea-gyulai ifju lelkészarsunkra esett. Sok szerencsét kívánunk az ujonnan elhívott fiatal Timótheusoknak és egyben azon reménységünknek is kifejezést adunk, hogy immár létszen, aki az előttök járt tisztos férfiakkal n. b. e. Bodor Pálnak és a jóeneker Barkász Albertnek megírja életrajzát. A hívekért is, mert igazi paptartó egyházakra nézve nagy dicsőség, hogy temetőikben a régi pásztor is ott porladozik. Ez a dicsőség és kitüntetés azonban azzal a kötelezettséggel jár, hogy mind az utódokat megbeszéljük, minthogy az az Urhoz költözöttekről el ne felejtkezzenek.

— **Nagy hagyomány.** A karcagi ref. egyház és a karcagi főgimnázium, a mint örömmel értesülünk, néhai Rimaszombaty István volt karcagi lakos hagyatékából nagy hagyományokhoz jutott. Rimaszombaty István gyermektelenül halt el és főörökösül az egyházat és a gimnáziumot nevezte meg. Hagyott rokeinak és jóismerőseinek is szép összeget. Mindezek a hagyományok most esedékesekké is váltak, mert a végrendelet bekés uton nyert lebonyolítást és az örökösök meg egyeztek egymás között kinek-kinek az illetőségére nézve. A karcagi ref. egyház és gimnázium a barátságos egyezés folytán 120.000 koronát kapott. Az egyezséget az egyháztanács elfogadta. Lám ma is vannak még nagy lelkű emberek, akik egyenes leszármazók hiányában a közre, egyházra és iskolára gondolnak. Adjon az Isten ilyen alapítókat minden egyházunkba és rendeljen egyet a debreceni egyetemnek is.

— **Uj esperes.** A máramaros-ugocsai egyházmegyében a szegény Szikszay Zoltán szomorú halálával árván maradt esperesi székre a január 8-án felbontott szavazatok túlnyomó többségével (36-ból 33-mal) Biki Ferenc tekeházai lelkészt ültette az egyházközségek bizalma. Biki másfél évtizedet meghaladó idő óta tanácsbírója és főjegyzője az egyházmegyének és benne a szorgalmas munkást, a becsületes férfit, a szelidlelkű papot és a szerető jó barátot kereste fel az elismerés. Bizvást reméljük, hogy az a szép egyetértés, mely ebben az egyházmegyében eddig minden alkalommal s most im az esperes választásnál is megnyilatkozott, az új esperes kormányzása alatt sem fogyatkozik meg. Mi is a magunk részéről áldást kívánunk az érdemes új esperes működésére és minden jót a kicsiny, de annál nagyobb missziót teljesítő gyülekezetből álló egyházmegyének.

— **Népiskolai tökesegélykölesönök.** Az őszi egyházkerületi közgyűlés népiskolai tökesegélykölesönt a

következő egyházközségek részére utalványozott: Balazsér 2000 K, Derezen 3000 K, Fejérce 1000 K, Székely 3000 K, Jákó 2000 K, Csepe 1500 K, Nevetlenfalu 1500 K, Turterebes 1000 K, Pettyén 2000 K, Rozsály 2000 K, Tisztaberek 1000 K, Iriny 2000 K, Nagygécz 2000 K, Tisztaberek 1000 K, Iriny 2000 K, Nagygéce 2000 K. Ezeknek a kölesönöknek az 5—5 százalékos kamatját a népiskolai tökesegélyző pénztár fizeti az egyházkerületi pénztár kezelése keretében 32 éven át; a tőkét szintén 32 éven át másfél százalékos részletekben évenként a kölesönt nyert egyházközség törleszti. A töke folyósítása tárgyában a mélt. főgondnok ur ad utthaigazítást.

— **Claparéde magyar levele.** A genfi jubileum ünnepélyekkel kapcsolatosan több szó esett magyar hazánk és magyar ref. vallásunk melegkeblű barátjáról *Claparéde Sándorról*. Ő intézte az alábbi magyar levelet is főtisztelendő püspök urunkhoz, melyet közérdekű volta miatt egész terjedelemben közlünk.

Créth de Korisant Genève.

Főtisztelendő ur!

Fogadja hálás köszönetemet a kitüntetésért, miszerint méltóztatott nekem is megküldeni a püspöki jelentést, amelyben oly kitünő módon adja elő a Kalvin ünnepélyek lefolyását. Reményem a terv a teológusokat illetőleg sikerülni fog, úgy amint Ön azt óhajtja. Franciára átfordítottam az Ön jelentésének nagyobb részét, hogy azt megösmertessem a magyarok genfi barátjaival.

Legjobb szerencse kívánataim kifejezésével az új évre.

maradok mély tisztelettel

Alex. Claparéde.

— **Nyugta és köszönet.** A belényesujlaki reform. egyház részére a következő kegyes adományok folytak be, melyeket megköszönve nyugtázok: Az öcsödi ref. egyház adománya 4 K, Bacsfeketehegyi egyház (más egyházkerület) 2 K, Sófalyv Károly komáromi lakos vasuti kalauz gyűjtése 100 K, Remetei egyház 2 K, Szathmári István ref. lelkész adománya 2 K, Békési egyház 5 K, Szegedi egyház 2 K, Pászéri egyház 2 K, Dr. Szegedi Kálmán ügyvéd ur 2 K, Aszti egyház 3 K, Szatmárhegyi egyház 8 K, Makói egyház 2 K, Geszti egyház 1 K, Kabai egyház 1 K, Tiszafüredi egyház 20 K, Mezösasi egyház 2 K, Poklosteleki egyház 2 K, Sajósenyesi egyház (más egyházkerület) 1 K 50 f, T. Szappanos Sándor kecskeméti árvaszéki ülnök ur adománya 2 K, t. dr. Magos György 5 K, nagys. Kovács József 5 K, Szabó Elek 1 K, t. Vecsey Imre 1 K, Dr. Ozory István 1 K, t. Takács Bálint 1 K, urak Debrecenből. Fogadják e nemes lelkű adakozók jótetteikért egyházam köszönetét s az enyémet is. Belényesujlak, 1910 január 20-án. Sipos János ref. lelkész.

Pályázat.

A sarkadi református fiúiskola negyedik osztályu állomására pályázatot hirdetek. Presbyteriumunknak joga lesz bármikor más osztályok tanítására is alkalmazni.

Javadalma: Nyolcszáz korona készpénz. Kettőszáz korona fizetéskiegészítés államsegélyből. Kettőszázötven korona lakásbér nő tanító részére, nőtlen tanító lakásbére egyszázötven korona. Számíthat még ezenkívül két pusztai iskolában teljesített vallásitanításért kettőszázötven koronára.

Okleveles, református férfiak szabályszerűen felszerelt kérvényeiket január 22-ig alulirothoz beküldhetik.

Sarkad, (Biharmegye) 1910. január 8.

Balogh Ambrus
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

Pályázatot hirdetek a bukaresti magyar református leányiskolánál betöltendő tanítónői állásra, mely évi 1200 franc fizetéssel, 400 franc külföldi működési pótlékkal, 600 franc lakáspénzzel esetleg természetbeni lakással van javadalmazva. A kinevezés ideiglenes minőséggel történik s a kinevezendő véglegesítését egy évi kifogástalan és sikeres működés után kérheti. A külföldi működési pótlék végleges minőségben 800 franc, korpótlékok rendszeresítve vannak. A kinevezendő állását azonnal eltartozik foglalni s véglegesítése után az országos tanítói nyugdíjintézetbe belépni. Pályázhatnak református vallású okleveles tanítónők. A kellően felszerelt, bélyegtelen pályázati kérvények Ujváry István esperes urhoz (Bukarest, Str. Sfintii Voivozi 50 bis) küldendők. Pályázati határidő: 1910. január 25.

Budapest, 1910. január 4.

Bánffy Dezső
főgondnok,
konventi világi elnök.

Pályázat férfi-négyeskarra.

A debreceni ref. főiskola a Kövesdi János kegyes alapító énekkari alapítványából a végrendelet értelmében ebben az évben férfinegyeskarra írott *eredeti népdalegyvelegre* hirdet pályázatot a következő feltételek mellett.

1. A szöveg népies tárgyú s az alapítók emlékünnepevényén előadható legyen.

2. A kidolgozás (melyet szerző maga köteles összeállítani) legyen dallamos, szabályos s elég könnyű menetű. Nagyon magasra (tenornál a-n felül) nagyon mélyre (bassusnál f-en alul) ne terjedjen. Magán énekrészek kerülendők.

3. A pályamű vezérkönyv alakban irandó (a szólamok külön kiírása szükségtelen) *egy* eredeti példányban és *két* másolatban küldendő be.

4. A pályamű idegen kézzel írva, a szerző nevét rejtő jelígyés levéllel ellátva (melyben a szerző lakását és állását jelezze) f. év június hó 1-g alólírott lakására küldendő, a jelígye a pályaműre is ráirandó.

5. *A szerzőnek a pályamű-bírószág csak egy tagjával való megismertetése is a pályázók közötti kizárást vonja maga után.*

6. A pályadíj csak abszolút becsü műnek adatik ki; a mű minden tekintetben a főiskolai énekkar tulajdona lesz.

7. A pályadíj: a) 150 egyszázötven korona, b) 100 egyszáz korona, c) 50 ötven korona. mely összeget a főiskolai pénztár a bélyeges nyugta eilenében a jutalmazottaknak el fog küldetni.

8. Azon műveket, melyek pályadíjat nem nyertek, 1910. július hó 1-től kezdve a feladó vevény beküldése után alólírott azonnal visszaküldi, még azon esetben is, ha a pályázat eredménye a jelzett időre a hírlapokban meg nem jelennék.

9. Utánnymást nem díjazunk.
Debrecen, 1910. január hó 1.

Mácsai Sándor
a főisk. énekkar vezető tanára,
Szentanna-u. 29. sz.

Pályázat.

A békésházi református egyházmegyébe kebelezett *békési* lelkészi állásra. Ezen állás évi javadalma: 1., Készpénz 310 korona 80 fillér. 2., Buza váltáság 462 korona. 3., Árpa váltáság 264 korona. 4., Ötnegyed telek föld, kaszáló és legelő illetménnyel együtt két tagban, melyet maga munkáltat, közterheit és adóját azonban az egyház viseli. 5., Fa váltáság 180 korona. 6. A főt. egyh. ker. által az 1858. évben megállapított kereszteleési, esketési és temetési stóla és kiadványokért járó díj. 7., Tisztességes lakás évenkénti meszeltetéssel. 8., 25 évi hivataloskodás után évenként 120 korona káplántartási pótlék. Jegyzet: A hivatalára ifjabb lelkipásztor kötelessége az urvacsorával először élni kívánó iskolás gyermekeket és azután azt szükségű ifjakat is szokott időben a konfirmációra minden díj nélkül oktatni s előkészíteni.

Az állomás javadalmának hivatalos becsértéke: 4888 korona 80 fillér.

Az E. T. rendelkezése szerint kellőképen

felszerelt pályázati kérvények, 1910-ik év január 24-ik napjáig. Dombi Lajos espereshez. Gyula, (Postahely. Békésvármegyében.) küldendők.

Az állomás a megválasztandónak megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Kelt Debrecen, 1909. december 27.

dr. Erőss Lajos
püspök.

Pályázat

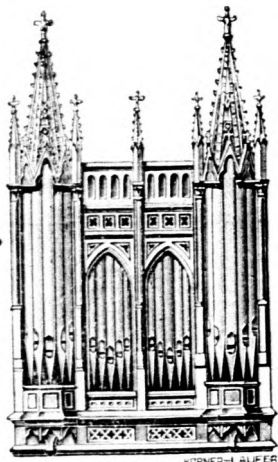
Az ibrány reform. egyház egy tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 200 kor. egyháztól, 800 kor. fizetéskiegészítés. Korpótlék államtól. Nőtlen tanítónak egy szobás lakás fűtéssel, csaladosnak 200 kor. lakbér. Pályázati kérvények január 22-ig lelkészi hivatalhoz küldendők. Kötelesség: a presbyterium által kijelölt osztályok (jelenleg az I.) tanítása. Állása megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Szikszay András
ref. lelkész.

Felelős szerkesztő:

Dr. Ferenczy Gyula.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják kitűnő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elektromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitűnő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Löfkovits Arthur

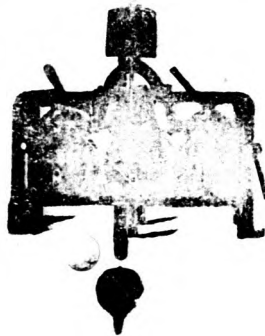
óras, ékszerezés üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköte-szeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubil-

leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások akülönleges munkákhoz, — mint *Diszáblák, Emlék-lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet stylusban, levéltári okmánytárók.*

felszerelt pályázati kérvények, 1910-ik év január 24-ik napjáig. Dombi Lajos espereshez. Gyula, (Postahely. Békésvármegyében.) küldendők.

Az állomás a megválasztandónak megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Kelt Debrecen, 1909. december 27.

dr. Eröss Lajos
püspök.

Pályázat

Az ibrány reform. egyház egy tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 200 kor. egyháztól, 800 kor. fizetéskiegészítés. Korpótlék államtól. Nőtlen tanítónak egy szobás lakás fűtéssel, családostnak 200 kor. lakbér. Pályázati kérvények január 22-ig lelkészi hivatalhoz küldendők. Kötelesség: a presbyterium által kijelölt osztályok (jelenleg az I.) tanítása. Állása megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Szikszay András
ref. lelkész.

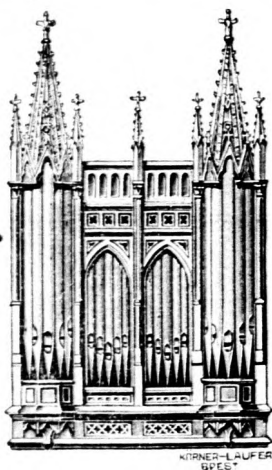
Felelős szerkesztő:

Dr. Ferenczy Gyula.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják kitűnő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elektromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitűnő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Löfkovits Arthur

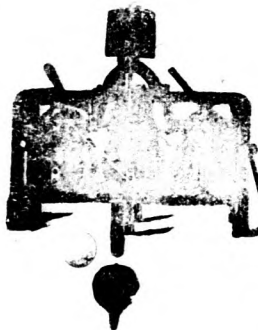
óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

Szent Bibliát és emléklapokat

különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására *táblákat*, melyek a szószekeken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Diszáblák, Emlék-lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet stylusban, levéltári okmánytartók.*

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitűnő hangú és szerkezetű, főleg a legújabb légnymatu (pneumatikai) orgonáikat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitűnő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerű rajz és változat összeállításával rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

A „Keresztyén népbárát” (debreceni nap-tár) megjelent, ára 30 fillér. Megrendelések a „Debr. Prot. Lap” nyomdájába intézendők.

Legjobbak Legszebbek

a

Kobrak cipők.

Raktár:
Legelegán-
sabbak.
Debrecen,
Piac-utca 42.
 (Hungária kávéházzal szemben.)

Novotny Antal

harangöntőde és
 vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokait. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi

drogueria

Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyszintén nagy választék mindenféle gummia ruksban sérvkötkben, valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

Telefon 292.

Konfirmációi könyv.**Konfirmációra előkészítő káté.**

Irtá : Szoboszlai Pap István.

Közrebocsátotta : Révész Bálint.

Átdolgozta : S. Szabó József.

27-ik kiadás.

Ára 30 fillér, minden 10-re egy ingyenpéldányt és azonkívül 10 százalék engedményt adunk.

Hegedüs és Sándor
könyvkiadóhivatala, Debrecen.**Lengyel Samu**kalap- és uridivat üzlete
Debrecen, Piac-u. 43.Eredeti angol és hazai gyártmányu,
valamint a világhírű BORSALINO**K | A | L | A | P | O | K.**Házilag készült férfi ingek,
gallérok és nyakkendők !!!**Férfi divat különlegességek**

☞ Olcsó, de határozott árak. ☜

Lelkészeknek és egyházi tisztviselőknek
5 százalék engedmény.**Szántó József**

papi- uri és egyenruhakészítő

Hódmezővásárhely.

Az „Országos Lelkész-Egyesület” című hetilap 1909 május 1-sei számában cégemről megjelent ajánló sorok.

A papi egyenruha dolgában az a kérésem van lelkész társaimhoz, hogy az egyenruhát lehetőleg Szántó József Hódmezővásárhelyi szabómesterrel méltóztatassanak készíttetni. Ezen ajánlatomat jó lélekkel, tapasztalásra alapítva teszem. Az én egyenruhám Szántó ur próba nélkül készítette és pedig akként, szabása igazán nem hagy fenn semmi kívánni valót. A kelme finomságát tekintve is állithatom, hogy a ruhát a Szántó ur által adott minőségben olcsóbban más szabó sem készítheti. De meg nagyon felek, hogy több mesterekkel készíttetve, majd nagyon sokféle lesz a ruhánk vagyis nem lesz egyenruhánk. Azt természetesen nem tartom lehetőnek, a konkurenciából mindenkit kizárjunk: de azt legyen szabad kérnem, hogy nagyon megválasszuk a mestert és lehetőleg Szántóval készíttessünk: aki amellet szakavatott és a pusztá: levélbeli megrendeléssel próba nélkül is előállítási képességén kívül az is beszél, hogy már eddig is sokat áldozott a ruha stilszerű előállításának előkészítése által kitűzött célunkért. Legujabban egy teljes papi egyenruhát ajándékozott egyesületünknek, amelyet az ugyancsak általa ajándékozott üvegszekrényben a debreceni főiskola muzeumában helyeztünk el, mint az O. R. L. E. tulajdonát s egyik alkotásának látható bizonyosságát.

Dr. Baltazár Dezső
elnök.

Egy ilyen általam készített teljes dísz papi öltöny (minta öltöny a debreceni akadémia muzeumában van elhelyezve, melynek kivitele szerint egyformán készülnek az általam szállítandó ref. papi egyenruhák amiért a megrendelésekhez feleslegesen tettem a szövetminták előzetes küldését és a hosszadalmas levelezéseket. Fenti ruhákat készíttetni óhajtó érdeklődőknek bővebb felvilágosítást, ez ügyben képes árjegyzékeket mértékvételi magyarázattal ingyen és bérmentve küldök.

Teljes tisztelettel

Szántó Józsefpapi-, uri- és egyenruha
szabó.

TÓTH GYULA

Debrecen, Piac-utca 20.

Budweisi és honi gyártmányu porcellán, valamint Meißner köpeny és öntött

vaskályhák.

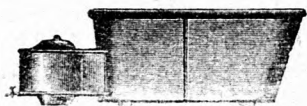
Minden szerkezetü vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicato: hőfejlesztő kályhabetétek, vadászfegyverek és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények

Lőporáruda.

Ujdonság! Browning-rendszerü ismétlő fegyver 190. minta.

Szén- és fakosarak, melevvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényezett konyhafelszerelések, gépmangorlók és facsarak, gummi átvonattal

Kénes árjegyzék ingyen és bérmentve.

baktai EGRY FERENCZ

Pozdeck és Thury utóda.

Kisgejőczőn

Ung megye

Alapítva 1793-ban.

Budapesten

VI. Lehel-u. 8/a.

Alapítva 1847-ben.

Harangöntőde.

Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kívánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelve új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetükkel fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyű járatuknál fogva egy ember által egyszerre több hang is huzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Nagyobb harang öntetett általam Kisgejőczőn közel egy ezer darab. és budapesten 1650 drb. felszerelve Budapesten az európai híru Pozdech-féle vaskoronákkal és Kisgejőczőn a saját találmányu szabadalmazott koronákkal, amelyekért igen sok kitüntetést (külföldön is) és elismerő iratot kaptunk. Hajdu és Biharvár-megyék területén a következő egyházak kaptak harangokat: u. m. Hajdunás, Hajdudorog, Hajduböszörmény, Hajdúhadház, Hajdúszoboszló, Bal-mazujváros, Püspökkladány, Nádudvar, Debrecen, Mikepércs Derecske, Bagamér, Báránd, N. Várad, N. Szalonta, N. Bijom, N. Léta, N. Szántó, Berettyóújfalú, Ér-Diószeg, Ér-Endréd, Érmihályfalva, Ér-Hatvan, Biharpüspöki, Kismarja, Mezőkeresztes, Csermő, Füzeggyarma Mezőgyán, Mezőkövesd, Pocsaj, Gálos petri, Fiszavalk, Fiszalucz, Arpád, Erdőgyarok, Hosszapálvi, Bihar-diószeg Feketebátor, Szakál. stb.

Harmonium.

vásárlók ne mulasszák el, mielőtt **Harmoniumot** vesznek

Reményi Mihály

a magyar királyi Zene Akadémia házi hangszer készítőjétől, legújabb **Harmonium** árjegyzékét kérni, melyet ingyen és bérmentve küld **Remenyi Harmonium** osztálya. Budapest, Király-u. 58. szám.

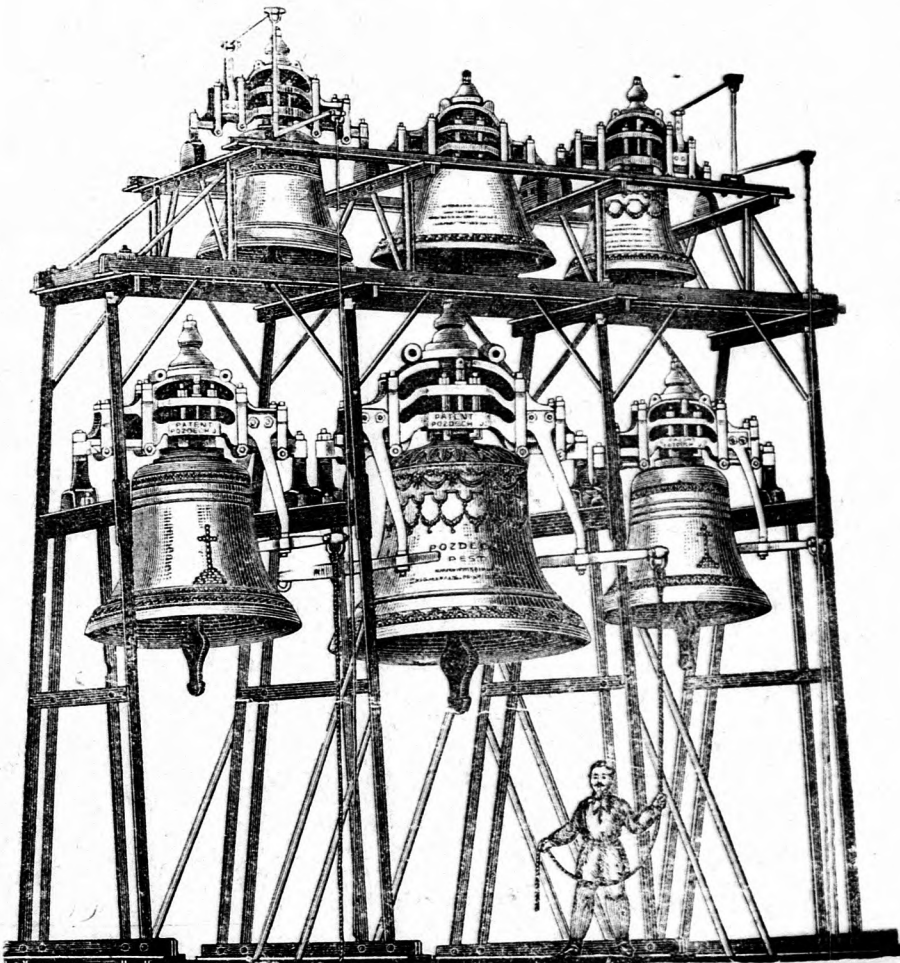
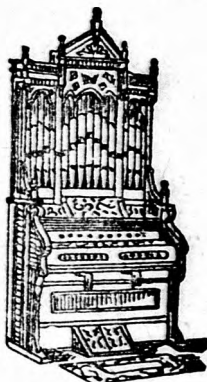
Ezen választók a legjobb iskolai és templomi használatra készült valódi

Aeol harmoniumok-

ban, melyeknek hangja teljesen azonos az **Orgona** hangjával.

Zongorák, Pianinók

a legolcsóbbtól a legfinomabbig a legolcsóbb gyári arakon.

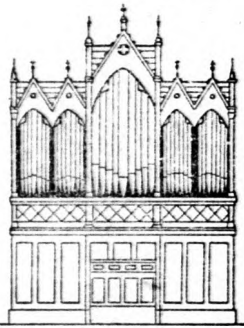
Készíték Budapesti és kisgejőczi műhelyemben minden nagyságu és hangu harangokat a kívánt összhangban, a legnagyobb felelősség mellett. Felszerelve új modern forgatható vaskoronával, amelyek elmés szerkezetükkel fogva a tornyot megóvják a rázkódástól, és a harang tartósságát is beláthatlan időre biztosítják. Emellett könnyű járatuknál fogva egy ember által egyszerre több hang is huzható. Készíték vasharanglábakat, álló vagy fekvő szerkezetben a legszebb és legjobb kivitelben.

Rieger Ottó

villamos gépekkel berendezett és a kir. udvar orgonagyára. **Hazánk legnagyobb orgonájának a király orogooájának** (koronázási templom) alkotója.

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) tartós nemes hangú orgonákat szállít 37 év óta 1600 orgonát szállított, közte a

„Király orgonáját”

amely mű ezidő szerint **Hazánk legnagyobb orgonája.** 16 változatu villanyerőre berendezve. Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít.

Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

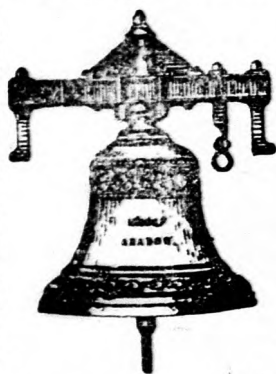
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntődeje, szivattyugyar

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. **Kitünő jó hang és tartóságaért több évi jótállás.**

Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang fölszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetes mellett új harangokkal való fölszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntette.

Nyomatott a Debreceni Protestáns Lap könyvnyomdájában.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a **legnedvesebb templomban is** kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Előzők továbbá

regi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legújabb gyógyszer.

Ezen balzsam legújabb gyógyszer úgy belseg, mint külsőleg mindenféle fájdalek ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belseg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuz**nál továbbá meghüléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru” gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek eredeti árakban szerezhetők be.